

Oponentský posudek prací, předkládaných k habilitačnímu řízení Róberta Švedy

Mgr. Art. Róbert Šveda, ArtD vystudoval režii na VŠMU na magisterském i doktorandském stupni u Stanislava Párnického, jeho krátké školní filmy byly oceněny na festivalech na Slovensku i v Čechách. Režiroval v divadle v Košicích, kde i hrál, prosadil se především tvorbou kritikou i diváky oceňovaných kriminálních televizních seriálů v produkci skupiny D.N.A., kterou spoluzakládal (*Mesto tieňov, Dr. Ludsky, Najvačšie kriminálne prípady Slovenska* či *Najvačšie tragédie Slovenska*). Vedle televizních dramatických adaptací (*L'úbi nelúbi, Fejs*) se podílel i na dokumentárních cyklech a sériích.

Portrét *Zora Jesenská* (2016, ze série Prvá) využívá dramatickosti života významné slovenské překladatelky a spisovatelky, neteře spisovatele Janka Jesenského, aby nenásilně refleктоval dějiny Slovenska od jeho vzniku po začátek normalizace a jejich zásadní zlomy. Je vytvořen velmi citlivě z dobových dokumentů a svědectví pamětníků a pamětnic. Pro porovnání je používán názor mladší kolegyně – překladatelky, symbolizující dědictví pedagogické práce Jesenské. Protože jde o téma písemnictví, je velmi vítané využití písma v obraze v duchu francouzských lettristů jako prvku výtvarného i signifikantního. S tím dobře ladí využití decentních náznaků animace, použitých místo v Čechách obvyklých brutálních a většinou hloupých hraných scén (dohrávek). Řekl bych, že je to velký objev režiséra, ale protože se tento prvek vyskytuje i v jiných dílech série, jde zřejmě o dramaturgický záměr, s nímž se však režisér vyrovnal znamenitě. Jde o těžký žánr retrospektivního dokumentu, který je invenčně pojat narativně i vizuálně, s mimořádnou citlivostí uměleckou i lidskou.

Televizní drama *Fejs* (2010, z cyklu Nesmrtelní) je moderní variací na příběh Rostandova Cyrana z Bergeracu. O moderní, sebevědomou Roxanu se tu uchází její bratranec, autolakýrník Fejs s poraněnýmnosem, majitel nočního podniku s atmosférou hip-hopu Kiš i chladný a neosobní Kristián, který v Kišem organizovaných nelegálních závodech doufá začít kariéru automobilového závodníka. Šveda s kameramanem Martinem Žiaranem zasazují příběh do noirové atmosféry noční krimi, prezentované ve stylizované realističnosti. V několika málo denních záběrech pak kamera mírným rozostřováním obrazu dokonce sugeruje pocit dokumentárnosti, až reportážnosti. Vytváří tím distanční prostor mezi předlohou a aktualizací, který zvěrohodňuje přenesení archaického příběhu do současnosti. Šveda vsází právě na obrazovou atmosféru a hudební pozadí, ale neméně na kvalitní casting a na práci s herci, obsazenými do dobře čitelných typů, s nimiž mohou být diváci empatičtí. Pětašedesátiminutový útvar je v podstatě více melodramatem, než dramatem, leč dostatečně působivým, bez falešných podtónů, což je více, než se u takové modernizace klasiky dá běžně očekávat.

Televizní kriminální seriál *Za sklom* (2016) z produkce D.N.A. a televize Joj je založen na skutečných politicko-kriminálních případech a byl poměrně úspěšný u diváků i kritiky, stejně jako jeho druhá série. Z předloženého osmého (posledního) dílu první série je zřejmé, že jde o dobře napsaný scénář s mírným sklonem k frázovitým dialogům, vynikající casting, založený

na kvalitních a charismatických hercích (méně už herečkách) a s kvalitním režijním, obrazovým i střihovým zpracováním, které ho blíží k tzv. quality tv, tedy hypotetické filmové podobě. Seriál režírovali tři režiséři (Peter Bebjak, Róbert Šveda a Zuzana Marianková), a je těžké definovat podíl jednoho z nich, ale protože ho jeden z nich předkládá jako „své“ dílo, předpokládejme, že je v tomto případě hlavně jeho zásluhou. V každém případě jde o zcela profesionální režijní výkon, výrazně se blíží evropskému standardu kvality v tomto žánru.

Švedův druhý a zároveň zatím poslední hraný film *Anjeli* (2012) vznikl také v produkci D.N.A., a je filmem autorským asi i v rámci produkční skupiny, neboť Šveda je zároveň scenáristou a spoluzakladatel skupiny Peter Bebjak je tu spoluproducentem i představitelem hlavní role. Nízkorozpočtový film, natočený bez nároku na honorář za dvanáct dní na fotoaparát Mark II, přijala slovenská kritika velmi dobře. Já musím říci, že scénář, který vznikl z připravované filmové povídky a přenesením děje ze zimy do léta, je – soudě dle hotového filmu - asi nejslabší stránkou díla. Obraz jakéhosi homosexuálního ráje na chatě v lese u rybníka, v němž dožívá starší spisovatel, nemocný rakovinou, pobíhá a onanuje bukolický mladík, zasažený Amorovým šípem spisovatelova milence lučištníka Rafaela a kde dokonce notorický macho a svůdce žen a dívek „Chuck“ učiní ve vztahu ke spisovateli Michalovi svůj sexuální coming out, i přes veškerou snahu o stylizovanou nadsázku nepůsobí se všemi těmi frázemi v dialozích příliš důvěryhodně a přijatelně. Hranice mezi hrou na kýč a kýčem samotným je příliš tenká. Navíc hlavní vztah Michala a „anděla“ Filipa není příliš originální a rozhodně je velmi silnou ozvěnou situace postavy Aschenbacha ze *Smrti v Benátkách*. Možná intertextově záměrnou, ale přece jen odvozenou a ne příliš působivou. Trochu lépe působí intertextuální odkaz na Bergmanovu *Personu* ve scéně Magdy a Gabriely se zrcadlem. Z již natočené linie řeholní sestry Gabriely, která se nejen stará o Michala, ale pořádá i jakási cvičení ve víře pro dívky a ženy z osady, zbyl v hotovém filmu naštěstí jen motiv „Chuckova“ dosti bezohledného svedení prosté místní venkovské dívky. Jinak bychom vedle biblických alegorií čelili ještě diskusi o vztahu církve k homosexualitě. Tento střihový zásah bych ocenil pozitivně. Naopak zcela ilustrativní použití hudby patří spíše do roviny kýče, než nějaké vyšší stylizace.

K silným stránkám filmu patří naopak kamera (tehdejší debutant Tomáš Zedníkovič) a vedení herců. Postavy jsou oblečené v drahých a elegantních oblecích, luxusně je vybavená i spisovatelova lesní chatička. Jde-li o pohádkovou nadsázku, slovenský homosexuální lesní standard či módní lež, nelze dost dobře rozpoznat, i zde chybí základní autorské sémantické gesto. Herci se ovšem v tomto prostředí i kostýmech pohybují celkem přirozeně, uměřeně a věrohodně, dodávají stylizaci přijatelnost a aranžmá mizanscény jim patrně většinou vyhovuje. To je rozhodně plus režijního vedení. Přenesení děje ze zimy do léta poskytlo možnost využít zářivé a teplé světlo k vytvoření až čechovovské polohy, kde i pomalé jízdy kamery přispívají k vytvoření intimní, komorní atmosféry, v níž lze rozehrávat motivy psychologické, erotické i transcendentální, což je ovšem využito jen náznakově.

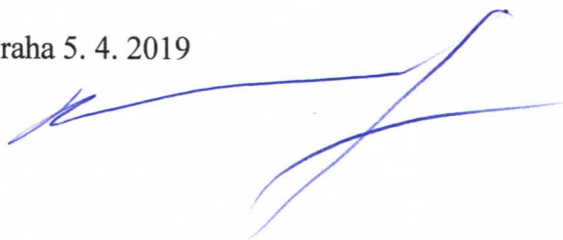
Celkově bych film mohl považovat za jakési stylistické cvičení pro specifické publikum, možná až něco jako „home video“, natočené ovšem s vysokou profesionální jistotou, leč bez určení kódu, v jehož rámci by ho mohl heterosexuální divák „číst“.

Předložená filmová a televizní díla dokazují, že Mgr. Róbert Šveda ArtD má filmařskou práci rád, je v jejich vytváření přirozeně aktivní a se svými spolupracovníky v kolektivním tvůrčím procesu dokáže uchopit její moderní podobu na profesionálně kvalitní úrovni.

Doporučuji proto VUR FTV VŠMU udělit mu na tomto základě po přednesení habilitační přednášky titul docent.

Prof. PhDr. Jan Bernard, CSc.

Praha 5. 4. 2019

A handwritten signature in blue ink, consisting of several fluid, overlapping strokes that form a stylized, abstract shape.